

En arena, hvor vi kunne deltage

Samtaler med Flemming Mouritsen i perioden 2008 til 2012 ved Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen

Du har nævnt noget om vigtigheden af arenaer, hvor børn og voksne kan deltage sammen om et fælles projekt?

– Ja, jeg kan fortælle om dengang, Morten og jeg tegnede sammen. Morten kom i den drengegruppe med Henrik og Kenneth, og de var en god gruppe, fordi Kenneth var ligeglad med al den dreng konkurrence og al den hævden sig. Det prellede bare af på ham. Han sad roligt og stille, og så kunne de andre slås det ud, hvis det var det, de havde brug for, eller også så gjorde han bare noget andet, og så kom de hen, og så gjorde de det samme som ham, og så kørte den igen. Men noget af det, de gjorde, det var, at de tegnede en masse, når de var indendørs. Det var i den periode, hvor tusser var forbudt, for det var noget forfærdeligt noget, og det ville ødelægge både deres motorik og deres sans for kvalitet og farver og alt sådan noget. Så det var fede japanske oliekriddt, undtagen når de kunne snige sig til at have nogle tusser med hen i børnehaven. Men Morten blev pissefrustreret, og det tror jeg har noget med de der japanske oliekriddt at gøre.

Det er en frustration, der opstår hos mange børn i perioder, ligesom når der kommer et sprogligt gennembrud, hvor de lige pludselig kan en hel masse mere, end de kunne før. Men det er tit optakten, der er sådan en frustrationsperiode. Og det havde Morten så med det der tegneri,

det var sådan noget med, at de der japanske oliekriddt, de brækkede, så kunne han ikke få det til at makke ret, det var mest det, at han ikke kunne få det til at makke ret, sådan som han syntes, det skulle være. Så smed han det simpelthen fra sig, og så ville han ikke tegne.

Og jeg havde jo gået derude i de hellige haller på børnehaveseminariet og fået alt det der præk både om oliekriddt og tusser og alt sådan noget, så vi prøvede med oliekriddt, men samtidig var det noget med at få Morten i gang med at lave det der. Og så havde jeg det jo med, at det var et spørgsmål om at sætte sig og tegne med ham, så kunne vi lave noget sammen. Det prøvede jeg i en periode, og det fungerede ikke rigtig, fordi frustrationen var den samme.

Og så var der noget andet, der var forbudt, og det var det der med at handle med børn, altså det der med ligesom at købslå for at få dem til at gøre noget. Det var jo ikke godt for hverken deres udvikling eller noget som helst. Men vi lavede decideret en handel. Han ville godt have mig til at tegne, og jeg havde lært at tegne heste i skolen, det var stort set det eneste, jeg kunne tegne. Min bror var meget bedre til at tegne. Vi havde i flokken én til at tage sig af det med at tegne, og det var ham. Men da havde vi haft to år med den samme lærer, tror jeg, han havde haft et kursus på lærerhøjskolen, og der havde han rigtig lært at være tegnelærer, og det var sådan noget med at tegne en hest fra

bunden af. Altså først var det heste, sådan en slags kubistheste i firkanter for at få fat i proportionerne og opbygningen af en hest, og så var det klippe-klistre med de der firkantede hestestykker, der så skulle sættes sammen, og så på et tidspunkt, så var det noget med at lave skeletstudier. Vi havde fan'ne et hesteskelet, vi kiggede på, og så skulle vi tegne skeletter i stiliserede former. Så vi fik hestetegning fra grunden over to år. Til sidst var det frihåndstegninger af heste, af heste og hestehoveder og den slags ting. Så man fik efterhånden sådan en slags færdighed ind i kroppen med hensyn til at slå de rigtige streger. Og det fik jeg genoplivet ved at skulle tegne for Morten med de der heste. Og så blev det til sådan lidt med, at der også var træer i forhold til hesten. Og der havde jeg haft et trip sammen med min bror, vi havde raket rundt, når vi skulle holde frikvarter fra familien. Så tog vi sådan en to-tre dage ud i terrænet, og så kiggede vi på kirker, og så kørte vi rundt i landskabet oppe i Vendsyssel. Og der lavede vi gvidebilleder blandt andet af gravsten og sådan noget. Broby Johansen var en af dem, som var inde i billedet med alt det der stof. Han havde lavet en bog om kalkmalerier, og samtidig havde det så også noget at gøre med folkekulturen, de her ting hvor det var et spørgsmål om at se på folkekultur og eventyrdigtning og den slags ting som en særlig udtryksform, der så også er lirket ind på kunsten. Og der har Broby Johansen i sin bog om kalkmalerier, der har han sådan nogle farveskalaer, som kalkmalerierne er bygget op efter. Det er jo jordfarver og forskelligt andet, der er ikke ret meget kemi i de farver. Og så er det et spørgsmål om, at den skala, der er nu, den er nedbrudt af en oprindelig skala, der er meget mere farvekraftig.

Du mener, at den skala, der er nu, er en afskygning af den, der var oprindelig?

– Ja, det er nedbrudte farver, de er meget mere dæmpede og meget mere rolige. Der er nogle kirker, hvor de har prøvet at restaurere det med de oprindelige farveskalaer. Det var en måde at få udviklet et formelsystem på tegning. Hesten var for eksempel en formel. En anden lærer, vi havde i første mellem oppe i Dronninglund, hun lærte os perspektivtegning, og det var også efter nogle skemaer og skabeloner og udviklingsrækker med at sætte horisontlinjer og lave perspektiv i æsker og kasser. En anden ting, det var, at vi skulle tegne træer, og det var også efter et bestemt system, hvordan man kan få en gren tegnet op for eksempel. Så den helt klassiske traditionelle tegneundervisning, som man jo gjorde op med på et tidspunkt i 1960'erne, i forhold til det pædagogiske system, det var virkelig et af de steder, hvor krigen stod mellem en reformpædagogisk tradition orienteret mod børns udtryk og kunnen og børns udvikling og så den frie fantasi, og på den anden side, så havde vi, ligesom i musikken det der klassiske system, altså med diverse typer af færdigheder og skalaer. Det er sådan noget af det, Karen Blixen også har refereret til, blandt andet i *Den afrikanske farm* med den måde, hun ser fortællinger på. Mens man bevæger sig i terrænet, så ved man ikke, hvad det er for en figur, men så kommer der en figur ud af det, det der med at man kunne tegne en stork. Det er jo i virkeligheden en fabelagtig maskine, både til at lave fortællinger på og til at lave tegninger og billeder på, den der metode for at sige det sådan. De malerier, hun selv lavede, det var netop sådan nogle, der holdt reglerne. Der var et etableret og fast

regelsystem i bunden af det, og så kunne man improvisere over det.

Så det lå ligesom bag ved det her omkring 1970, hvor Morten har været en tre-fire år. Jeg brugte mine erfaringer fra seminarieuddannelsen, det med at lave en produktiv danskundervisning, både med hensyn til det analytiske og med hensyn til at kunne producere artefakter for at sige det på den måde. Det havde jeg i bagagen, og det var det, der kom i omdrejninger i forhold til Mortens tegneri. For jeg kan ikke tegne, men jeg kunne bruge nogle brikker til at få lavet nogle tegninger. Og man kan heller ikke som voksen tegne som børn, det kan man simpelthen ikke. Så det er heller ikke et spørgsmål om at efterligne dem. Sagen var ligesom projektet på seminariet, det var at lave en arena, hvor vi kunne deltage sammen om et fælles projekt på hver sine præmisser og med hver sin kunnen. Så jeg satte mig til at tegne, han ville ikke, det var ikke til at motivere ham til at tegne samtidig, og så blev det til, simpelthen, en handel, at hvis jeg skulle tegne noget til ham, så måtte han tegne noget til mig. Punktum.

Det satte vi os så til at gøre, og det gjorde han meget nødtvungent. Han kunne ikke tegne, og han gad fan'ne heller ikke tegne, og jeg kunne gøre det meget bedre, og det var... ok. Men så i stedet for at gå videre med det der, for jeg blev sgu også træt af det, for han ville spise mig af med bare sådan en lynhurtigt nedstreget tuschtegning, nej, det var kridt, det var japansk oliekridd. Så kunne jeg få den der, ikke. Og så satte han sig ellers til at glo på, at jeg tegnede den der hest færdig. Det tager jo noget tid at lave sådan en ordentlig hest. Så holdt jeg sgu op og sagde, det gider jeg ikke, det her, du skal lave det bedre, ellers holder jeg også op, og så satte

jeg mig også. Nå. Så gik han i gang igen, og så kørte jeg videre, og på et tidspunkt havde jeg fået tegnet en hest, med farver. Så holdt han også op, da jeg var færdig med hesten, og så ville han give mig den der. Så afviste jeg ham én gang til og sagde, at der skulle gøres mere ud af den, der var en forkølet fugl eller sådan noget på det, han havde tegnet, men han havde jo gjort lidt mere ud af det. Han skulle lave noget mere på den. Jamen, så skulle jeg også lave noget mere. Ja ja, så lavede jeg et træ, for det havde jeg også en skabelon på at lave, dels fra kalkmalerierne, for der har de sådan nogle meget interessante træer, både på kalkmalerier og gravsten, ikke, med bladværk, store blade og frugter og sådan noget, så jeg lavede nærmest sådan nogle sliktræer, med store røde frugter og blade, som var lyse. Jeg havde den der farveskala fra Broby Johansen, sådan en lys grøn og en zinnoberrød. Så var der siennafarvning og okkerfarvning selvfølgelig, altså jeg havde en farveskala, jeg tog i brug. Det er ultramarinblå, det er zinnoberrød, og det er sådan en lys okker og en mørk, en brændt varm sienna, og så er der en grøn, som jeg ikke lige kan huske navnet på, og en gul, ikke en kromgul, men en lidt varmere gul. Så der var en skala, jeg brugte. Jeg kunne gøre det, fordi jeg havde de der brikker at spille med. Så begyndte jeg også at tegne nogle mennesker, det er jeg ikke særlig god til heller, men de blev også bygget op i nogle systemer med nissehuer, zinnoberrød nissehue og rød trøje og ultramarin bukser og så nogle af de der spidse sko, som de går med nede i Jugoslavien, sådan nogle havde jeg stående, som jeg købte dengang, jeg var på ekspedition til Balkan og Tyrkiet i vores unge dage. Så det blev et hobbitland på en måde. Tolkien havde jeg jo læst også,

meget tidligt i 1960'erne, og så kom *Hob-bitten* på dansk i slutningen af 1960'erne, så den læste jeg en del. Morten var lidt for lille til den på det tidspunkt, men det kom sidenhen. Det blev til en slags, ikke et fairy-land, men et nisseland, med et landskab med horisontlinjer og sådan noget, det havde jeg jo også lidt i kroppen, og en rund sol, og månen. Det er selvfølgelig en tyrkisk måne. Og stjerner. Men det her, det er der, hvor det bliver elaboreret. Jeg skal prøve at vise jer nogle af de tegninger. Så blev Morten jo fan'ne interesseret, da jeg sad og tegnede der. Så ville han ikke tegne selv, men så ville han sgu have noget tegnet ind på min tegning, og det var det, der havde været hele projektet. Men det nægtede jeg. Da havde det taget mig, nu skulle jeg have det her prøvet af, og jeg havde sådan set i hovedet, at nu skulle vi lave hver sin. Jeg tror, det er på den tredje

tegning, og her snakker vi så om forløb, der i hvert fald har strakt sig over en uge, hvor han fik lov til at tegne, og det kan jeg vise jer, der er en underlig andeagtig fugl, der flyver rundt, ja, jeg havde også sådan en bølgehistorie, også en skabelon-bølge, hvor der sejlede en far og hans søn i en kano i det der nisseudtræk, hen over bølgerne, og der fik han lov til at sætte en fugl ind over bølgerne i et bestemt felt på tegningen. Og det gjorde han så. Og så fik han næsten ikke lov til at lave noget videre hen. Det, det udviklede sig til, var, at jeg fik lavet en frise, der faktisk strakte sig hele vejen rundt i hans værelse. Jeg ved ikke, hvor lang den er, tre-fire meter, på A4 ark. Og han fik dem så i halve, A5 format, og der lavede han faktisk også en tilsvarende frise efterhånden, for så gik der skred i det for ham også. Det lykkedes faktisk med de der japanske oliekridd.